

Vågade inte berätta

Det tog Marie Kjellgren många år att våga berätta vad hon varit med om som barn. Trots kontakter inom psykiatrin. Nu, vid 52, börjar hon få lust till livet.

Marie Kjellgren lägger in mer ved i öppna spisen och eldar på med tidningspapper. Det sprakar rogivande, utomhus mörknar eftermiddagen. Här i Familjevårdsstiftelsens hus har Marie fått något av ett andra hem, ett andningshål.

Hon jobbar ibland med att fixa i lokalerna, vattna blommor, småstäda och göra det trivsamt. Är med på fester och aktiviteter som personalen ordnar för sina familjehem och klienter. Här känner hon sig sedd och uppskattad.

– Det känns som om de har hjälpt mig att komma tillbaka till livet och att börja förändra mig.

Marie Kjellgren har gjort en lång vandring längs psykiatrins slingriga stigar. Hon blev inlagd på en psykiatrisk klinik efter ett sammanbrott när hon var 24 år och har sedan dess varit sjukpensionerad och haft kontinuerliga öppenvårdskontakter.

Nu håller någonting långsamt på att förändras. Hon mår bättre och känner att hon utvecklas. Börjar ta tag i sådant som lades i träda, då för länge sedan. Kanske börja idrotta igen, sjunga, spela teater.

– Man vill så mycket. Jag har en massa drömmar om vad jag vill, men det är inte så lätt.

Det vände för sex-sju år sedan när Marie för första gången vågade berätta om svåra upplevelser. Om de sexuella övergrepp som hon utsattes för av sin pappa under barndomen. Hon pratade aldrig om det – och ingen frågade heller. Läkarna skrev ut mediciner men brydde sig aldrig om hennes inre. Men så fick hon en ny kurator som ingav förtroende och plötsligt stämde det.

– Hon var rätt person, det bara sprutade ut. Det var jobbigt, men jag vill också komma ihåg, att det var så jag hade det.

Det är en del av det som gör att jag är jag.

Kuratorn frågade "hur klarar du att stå på benen efter vad du varit med om?". Marie började så småningom att trappa ner på sin medicin, hon ville inte längre vara neddrogad. Det tog flera år och var tufft, hon gjorde det helt på egen hand.

– Jag blev en helt annan människa, jag kunde börja umgås med folk. Jag hänger med och sitter vid datorn och håller koll på vad som händer i världen.

Nu är Marie inte längre rädd att berätta vad hon varit med om. Hon växte upp på Hisingen, med föräldrar och två syskon. Pappa arbetade med neonskyltar och mamma var hemmafru – han tillät inte sin fru att arbeta.

Från fyra års ålder blev Marie utsatt för sexuella övergrepp av sin pappa, i skåpbilen som han hade i jobbet. Ingen visste något och Marie berättade inte.

– Idag vet jag inte varför jag inte sa ifrån, det kommer jag aldrig att förstå. Men man blev van på något sätt.

Marie blev mobbad men var samtidigt tuff och gick sina egna vägar. Folk undrade ibland hur hon mårde, hon åt inte så mycket, var undernärd och blåslagen. Men om någon ringde hem sa mamma att "Mia är ett aktivt barn, hon slår sig alltid."

Hon berättar om en episod när storebrodern kom in gråtande och berättade att han var mobbad. Marie som då var sex år gick ut och sa ifrån till de äldre killarna. "Du är ju bara en liten tjej" fick hon till svar. Men Marie tog sin hämnd. Hon lyckades få komma med i killarnas fotbollsgäng – trots att de egentligen inte tyckte att tjejer skulle spela.

– De sparkade och slog på mig men jag skrek aldrig. När jag hade lärt mig hur de fungerade började jag finta av dem och till slut var jag ensam på plan, ingen ville spela längre. Då knäckte jag dem.

När hon var tio började hon att utmana sin pappa genom att stirra ut honom, precis som i scenen i filmen Ondskan.

– Då kom första smällen och jag reste mig upp, sen kom andra smällen och jag reste mig. Så tredje smällen och jag reste

mig. Mamma sa "snälla Mia, sluta nu".

Marie har alltid tagit mycket ansvar för andra människor. Hon vaktade på sina syskon och sin mamma så att inte de också skulle utsättas av fadern. Hon kände att han hade någon sorts rädsla för henne.

– Så levde jag på, i ett trauma. Jag har alltid känt att jag burit hela jorden på mina axlar. Ibland ser jag barn med samma sorts ögon som jag hade då.

När Marie var femton lyckades hon och mamman med gemensamma krafter få fadern att flytta ut ur huset. Modern hade uppammat styrka någonstans ifrån, kanske från sina väninnor.

Under lång tid efter skilsmässan var Marie rädd att pappan skulle skada hennes mamma. Hon tog till och med jobb på samma arbetsplats för att skydda henne, eftersom hon visste att pappan brukade stå utanför jobbet och vänta med skåpbilen, beredd med foten på gaspedalen.

– Det var först när mamma träffade min styvfar som jag blev lugn.

Marie Kjellgrens räddning och glädje var idrotten, hon är lång och atletisk och värvades till handbollslaget HP Warta redan i tredje klass. Även fotbollslaget Jitex var där och ryckte i henne men då satte handbollstränaren stopp.

Hon var mittfältare och spelfördelare och en av de främsta. När hon var 12 fick hon pris som bästa spelare i samband med en cup i Göteborg och vid 14–15 vann hennes lag SM-guld för juniorer.

– Jag tänker på det som Zlatan sagt, precis som honom hade jag gatan, hatet och våldet i mig. Jag älskade det, jag skulle vilja börja träna nu men jag är ju inte 20 längre.

Hon visar ett foto på sig själv från den tiden, lång och smal och mitt i ett språng. Det togs under en lång turné med cupspel i Danmark, Tyskland, Österrike och Italien. Familjen hade ont om pengar så hon sålde lotter och ordnade loppisar för att få ihop lite fickpengar till resan.

Parallellt med idrottande jobbade hon hårt, bland annat som

kallskänka och diskare. Flyttade runt mellan olika arbetsplatser för att få ihop det med träningen.

– Jag tränade och jobbade dygnet runt –mer än alla andra – och sov nästan inte. Och så sa det bara pang. Jag fick ont i hjärtat men förstod ju senare att det var psykiskt.

När hon var 24 år sade kroppen och själen ifrån, hon fick ett sammanbrott och var inlagd en tid på en psykiatrisk klinik. Hon har haft kontakt med psykiatrin sedan dess och är kritisk till hur den har skurits ner. Tidigare fanns en bra stödverksamhet i området där hon bor, sex lägenheter som fungerade som kravfri mötesplats med arbetsterapeut, sjukgymnast och övernattning med personal.

Där var det öppet hela dagarna och man kunde komma och gå som man ville. Inget av det finns längre kvar, först drogs nattpersonalen in och så småningom resten. Nyligen stängde även den vanliga psykiatriska mottagningen och flyttades till grannkommun.

– Sedan lägenheterna stängde har två personer tagit livet av sig och fyra – fem har hamnat hos a-laget. Vad har min kommun gjort för att hjälpa mej – ingenting! Trots att jag skrev ett brev i veckan till dåvarande kommunchefen.

Men Marie hade tur och fick kontakt med Familjevårdsstiftelsen i Göteborg, en verksamhet som arbetar med familjehem och psykoterapi.

– Jag är alltid glad när jag är där. De är så positiva och behandlar mig inte som psykiskt sjuk utan som en vanlig människa.

Genom dem fick hon möjlighet att vistas i ett familjehem tre dagar i veckan, för att hon som ensamstående skulle få känna på familjegemenskap. Hon umgicks med barn och barnbarn, satt och pratade, följde med på restaurangbesök och andra aktiviteter.

– Det var helt underbart att bo där. Jag brukade gå in på mitt rum vid åtta på kvällarna, men jag gick inte och la mig utan satt och lyssnade på talböcker och broderade. Det var så lugnt

och skönt att höra ljud på andra sidan väggen och veta att det fanns människor i huset. Det var min mysigaste tid.

Det var en besvikelse för henne när kommunen drog in sin andel av ersättningen till familjehemmet. Det gjorde att besöken trappades ner till var fjortonde dag och nu har upphört helt. Tiden i familjen fick henne att börjat längta efter sällskap, att en gång i livet få uppleva kärlek. I tonåren såg hon aldrig killar och förstod inte att de var intresserade av henne.

– Jag var avstängd. Jag gick inte på disco, gjorde ingenting. Jag skulle vilja gå på en date, klä upp mig lite, kanske gå på bio och hålla i handen. Sitta och luta mig mot någon och prata om hur dagen har varit. Sådana där små saker som man gör.

Hon har energi och lust att förändra. Grejar och pysslar, broderar, stickar och målar om. Hon vill göra om i sin lägenhet och vet precis hur det ska se ut, lavendelfärgade väggar i sovrummet och en vit säng med sänghimmel.

– Jag drömmer om det flickrum jag aldrig fick ha som barn. Nu när mycket av det jag varit med om har kommit ut i ljuset, så vill jag också ha ut allt gammalt i lägenheten.

Hon mår fortfarande dåligt ibland, sover illa och är osocial på förmiddagarna. Men känner att mycket håller på att förändras. Att hon är på väg mot ett friskare liv.

– Det har hänt så fruktansvärt mycket de senaste åren, men jag har inte riktigt landat i det. Jag vill erövra världen men vet inte hur. Jag har klarat mig genom att inte känna något, jag hade stängt av den delen. Nu kämpar jag med att förstå vad jag egentligen känner, jag vänder mig ut och in.

Text och bild: Helena Östlund